

Satsningar på arbetsmiljö och ledarskap i industrin kan möta ungdomars förväntningar på arbetslivet

Verkstadsindustrin i Avesta ser i likhet med tillverkande företag i hela landet alltmer ökande problem med att få tag på välutbildad arbetskraft. Allt färre ungdomar söker sig till utbildningar inriktade mot industrins behov och om inget görs kommer rekryteringsproblemen att bli akuta i framtiden. För att möta problemen i tid har därför ett forskningsprojekt inletts i Avesta kommun. Arbetslivsinstitutet och Högskolan Dalarna samarbetar med näringslivskontor, en grupp verkstadsindustrier och skolan för att identifiera bakgrunden till ungdomarnas motstånd mot att söka sig till industrin och vad företagen behöver göra för att bli mer attraktiva som arbetsgivare.

Resultaten av de inledande undersökningarna visar att ungdomarna tror sig finna ett gott socialt klimat i tillverkningsindustrin men att man ställer högre krav på fysiska arbetsmiljön och gott ledarskap än vad man tror företagen kan bjuda. Det finns ingenting som talar för att ungdomarnas tveksamhet mot industriarbete beror på att de har en felaktig negativ bild av vad företagen kan bjuda. Tvärtom kan ungdomarna anses var väl informerade och har till och med en i flera avseenden mer positiv syn på industriarbetet än vad de som faktiskt arbetar där har. Undersökningsresultaten ger ändå anledning till optimism. Grunden till ungdomarnas motstånd mot industriarbete bekräftas visserligen av objektiva undersökningar på företagen beträffande den fysiska miljön som utförts samtidigt med denna undersökning, men man kan samtidigt konstatera att det finns goda möjligheter till en utveckling som kan göra tillverkande företag till attraktiva arbetsgivare för framtidens ungdom.

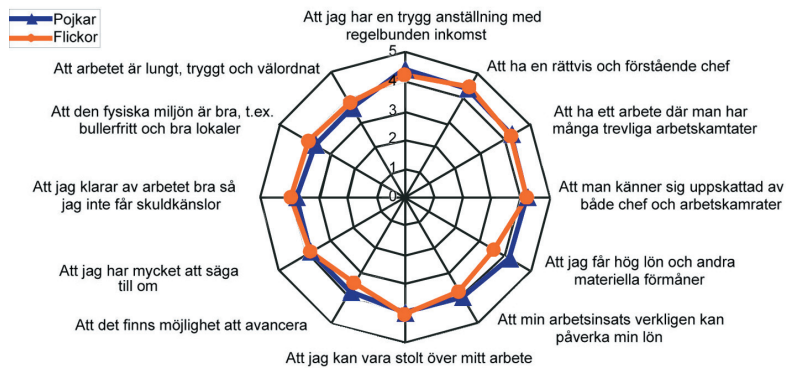
Ungdomar vill inte jobba i industrin

Redan i slutet av 80-talet såg man inom industrin svårigheter att locka till sig ungdomar. Under 90-talets lågkonjunktur fanns små behov av ny arbetskraft. I samband med att konjunkturen vände och efterfrågan på produkter ökade, har också rekryteringsproblemet återuppstått. Är det så att ungdomar idag inte vet vad industrin har för arbeten att erbjuda eller är det så att de inte vill dit därför att de vet? För att öka industrins attraktionskraft på ungdom har ett forsknings- och utvecklingsprojekt inletts.

Ungdomar tycker att arbete är viktigt och ser positivt på framtiden

Vad har ungdomar för syn på arbete? Eleverna i nionde klass i Avesta kommun, 133 pojkar och 130 flickor, har via ett frågeformulär fått ge sin syn på arbete i allmänhet och vad de tror om arbete inom tillverkningsindustrin. På frågan "Hur viktigt är arbete i Ditt totala liv?" angav eleverna i likhet med vuxna, föräldrar, lärare och anställda inom tillverkningsindustrin, arbete som en av de viktigare sakerna i livet. Därtill säger eleverna att de har en relativt optimistisk syn på framtiden.

Syn på idealt arbete - högst värderade påståendena

Diagrammet visar de påståenden som skattast som viktigast i ett idealt arbete av pojkar respektive flickor i Avestas niondeklasser. Ju högre värden desto viktigare.

Ungdomar vill ha trygg anställning

Utifrån 40 påståenden fick eleverna skatta hur viktiga olika saker var för dem i ett idealt arbete. De påståenden som i medeltal ansågs vara mycket viktiga eller helt nödvändiga är:

- ♦ Att ha en rättvis och förstående chef
- ♦ Att ha en trygg anställning med regelbunden inkomst
- ♦ Att ha ett arbete där man har många trevliga arbetskamrater
- ♦ Att man känner sig uppskattad av både chef och arbetskamrater
- ♦ Att jag kan vara stolt över mitt arbete

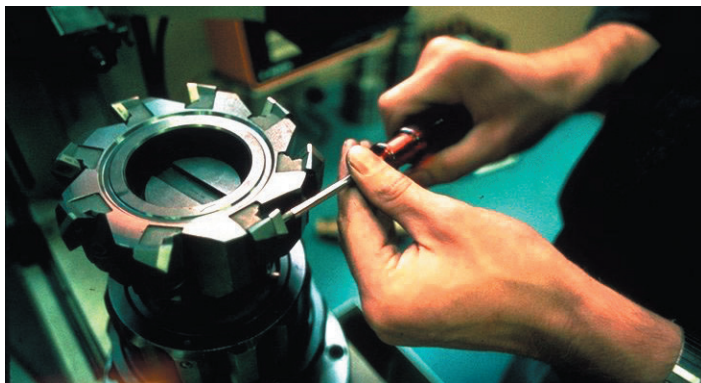
Ungdomar ställer högre krav än vuxna på arbetet

Svårigheterna med att locka ungdomar till olika arbeten gör det intressant att jämföra elevernas och de vuxnas syn på vad som är viktigt i arbetet. Oftast har ungdomarna ställt högre krav än vuxna på ett idealt arbete. De vuxna har värderat följande påståenden som viktigast:

- ♦ Att ha en rättvis och förstående chef
- ♦ Att jag har en trygg anställning med regelbunden inkomst
- ♦ Att jag får tänka och agera självständigt
- ♦ Att man känner sig uppskattad av både chef och arbetskamrater

Eleverna har värderat följande påståenden som betydligt viktigare än vad de äldre har:

- ♦ Att jag känner mig oersättlig
- ♦ Att jag får stora möjligheter att nå en hög social ställning
- ♦ Att jag kan visa andra att jag är duktig

Pojkar ser större möjligheter inom industrin än flickor

Utifrån sina kunskaper och erfarenheter har ungdomarna gjort sig en bild av industriarbete. Den bilden har legat som grund då ungdomarna skattat i vilken grad de tror att de 40 påståendena är möjliga att få uppfyllda inom tillverkningsindustrin. Följande tror de sig få mest uppfyllt inom industrin:

- ♦ Att ha ett arbete där man har många trevliga arbetskamrater
- ♦ Att ha en rättvis och förstående chef
- ♦ Att ha en trygg anställning med regelbunden inkomst
- ♦ Att man känner sig uppskattad av både chef och arbetskamrater

Överlag har pojkarna sett större möjligheter inom industrin än vad flickorna har gjort. De fem påståenden som flickor skattat som mer möjliga än vad pojkar har gjort handlar om ansvar för andra, nyttan av arbetet samt kontakter med många människor.

Är industriarbetarna nöjda med sitt arbete?

De som bäst kan beskriva hur arbetet är inom industrin är de som jobbar där. De anställda har svarat på hur väl de 40 påståendena stämmer överens med deras nuvarande arbete. De påståenden som stämmer bäst är:

- ♦ Att jag får tänka och agera självständigt
- ♦ Att klara arbetet själv utan andras hjälp
- ♦ Att ha ett arbete där man har många trevliga arbetskamrater
- ♦ Att jag har en trygg anställning med regelbunden inkomst
- ♦ Att få arbeta i ett väl samspelt arbetslag.

Intressant är att de lyfter fram att de arbetar självständigt samtidigt som de arbetar i samspelta arbetslag.

Ungdomar ser möjligheter inom industrin

Eleverna ser överlag större möjligheter inom industrin än vad de anställda anser att de har i sitt nuvarande arbete. De anställda anser att följande påståenden uppfylls bättre än vad de unga tror:

- ♦ Att jag får tänka och agera självständigt
- ♦ Att jag klarar arbetet själv utan andras hjälp
- ♦ Att jag ständigt ska lösa nya problem
- ♦ Att planera och genomföra mitt arbete utan andras inblandning

Bilden eleverna har skiljer sig mest från de anställdas uppfattning vad gäller:

- ♦ Att jag får stora möjligheter att nå en hög social ställning
- ♦ Att min arbetsinsats verkligen kan påverka min lön
- ♦ Att jag får hög lön och andra materiella förmåner
- ♦ Att det finns möjlighet att avancera

Eleverna har på dessa områden sett klart större möjligheter än vad de anställda upplever i sin vardag.

Arbetsmiljön måste bli bättre

För att få fram de områden som kan sägas behöva förbättras för att lättare locka ungdomar till industriarbete och behålla befintlig personal kan man lyfta fram de påståenden som skattats högt för ett idealt arbete, men värderats lägre inom industrin. De påståenden som då

lyfts fram av både eleverna och de anställda inom industrin är:

- ♦ Att den fysiska miljön är bra, t ex bullerfritt och bra lokaler
- ♦ Att ha en rättvis och förstående chef

”Om miljön vore bättre, inga dalabla maskiner med bortskavd färg och inte så smutsigt, kanske det skulle locka tjejer.”

En bra arbetsmiljö är viktigt för ungdomar

Som komplement till frågeformuläret har elevgrupper fått diskutera kring faktorer som enligt dem skulle göra industriarbete mer attraktivt. De har haft många och i vissa fall skilda åsikter. Nästan alla grupper (50 av 54) har sagt att bättre arbetsmiljö skulle göra industriarbete mer attraktivt och nämner t.ex. mindre buller, bättre luft, renare, bra social miljö, fräscha toaletter. Andra faktorer som nämnts är lön, bra arbetstider och hög säkerhet. En bra chef ska enligt ungdomarna vara rättvis, förstående, lyssnande, trevlig, uppmuntrande, kunna ta kritik, inte diskriminera, vara snäll, generös, ha egen erfarenhet från och vara insatt i arbetet, fördela arbetsuppgifter och vara en i gänget. Trivsel-faktorn är viktig och nämns i form av att man ska ha trevliga och bra arbetskamrater, lokalerna ska vara färgglada, chefen ska ha bra kontakt med arbetarna, arbetsuppgifterna ska vara roliga och det ska inte finnas porr-bilder.

”Vi tycker att arbetsmiljön ska vara bra. Man ska tycka om att gå till jobbet. Man ska inte behöva bli utstött och jobbet ska vara så stressfritt som möjligt. Lönen ska vara ganska bra. Men viktigast är säkerheten. Man ska känna sig säker när man går till arbetet. Och allt ska vara miljövänligt.”

Ungdomar vet vad de talar om

I stort verkar elever ha en bild av industrin som överensstämmer med de anställdas. I vissa fall ser de till och med större möjligheter. Flertalet (6 av 7) av ungdomarna har haft kontakt med industrin i olika former. Problemet med att få yngre människor att jobba inom industrin kvarstår dock. Vi har ovan nämnt några utvecklingsområden – den fysiska miljön och chefen – men det finns idag områden där industriarbetarna säger sig ha det som ungdomarna söker, t ex vad gäller trygg anställning. En vanlig uppfattning är att ungdomar inte vill ha fast anställning, men resultatet i undersökningen tyder på att det är en myt. Det borde därför vara en faktor som kunde göra industriarbete attraktivt då anställda inom industrin tycker att de har en trygg anställning med regelbunden inkomst. Eleverna tror också att detta är möjligt att få inom industrin. De signaler vi fått av eleverna tyder på att deras PRAO ger mycket stora intryck och har stor betydelse för deras uppfattning. Såväl goda som dåliga erfarenheter från PRAO berättar man gärna om. Erfarenheterna ligger sedan till grund för framtida yrkesval.

De 40 påståendena

- 1) Att jag får tänka och agera självständigt
- 2) Att det finns möjlighet att avancera
- 3) Att klara arbetet själv utan andras hjälp
- 4) Att jag kan vara stolt över mitt arbete
- 5) Att jag har ansvar för andra
- 6) Att arbetet är lugnt, tryggt och välordnat
- 7) Att arbetet är nyttigt för samhället
- 8) Att ha en rättvis och förstående chef
- 9) Att jag känner mig oersätlig
- 10) Att jag ständigt skall lösa nya problem
- 11) Att i arbetet få träffa många människor
- 12) Att få arbeta i ett väl samspelt arbetslag
- 13) Att kunna lägga ner hela sin själ i arbetet
- 14) Att jag slipper jobba skift eller övertid
- 15) Att jag har mycket att säga till om
- 16) Att jag kan utföra arbetet när och var jag vill
- 17) Att jag är i ledande ställning
- 18) Att jag kan visa andra att jag är duktig
- 19) Att jag får vara med och fatta viktiga beslut
- 20) Att jag får utnyttja min fantasi och kreativitet
- 21) Att jag får hög lön och andra materiella förmåner
- 22) Att genom mitt arbete kunna hjälpa andra människor
- 23) Att ingen ska tala om för mig vad jag ska tänka och göra
- 24) Att arbetet bidrar till att utveckla min personlighet
- 25) Att jag klarar av arbetet bra så jag inte får skuld-känslor
- 26) Att genom mitt arbete bidra till att skapa en mänskligare värld

Undersökningsgrupperna

263 elever i åk 9, (130 flickor, 133 pojkar) Samtliga klasser.

148 föräldrar (77 mammor, 71 pappor)

52 lärare (31 kvinnor, 21 män)

141 anställda i 11 mindre tillverkningsföretag, 4 kvinnor och 137 män.

Totalt 604 personer inom Avesta kommun deltog i undersökningen.

För mer info om innehållet kontakta

Ing-Marie Andersson
Arbetslivsinstitutet
ing-marie.andersson@niwl.se
tel 08/730 92 54

Gunnar Rosén
Arbetslivsinstitutet
gunnar.rosen@niwl.se
tel 08/730 92 84

Ann Hedlund
Högskolan Dalarna
ahd@du.se
023/77 86 02

Mattias Eriksson
Arbetslivsinstitutet
mattias.eriksson@niwl.se
023/77 86 20

- 27) Att mitt arbete kommer till nytta för andra människor
- 28) Att arbetet medför uppskattning från andra människor
- 29) Att min arbetsinsats verkligen kan påverka min lön
- 30) Att mina kunskaper och min förmåga ständigt sätts på prov
- 31) Att arbetet ger mig en känsla av att ha utfört något värdefullt
- 32) Att ha ett arbete där man har många trevliga arbetskamrater
- 33) Att arbetet är miljövänligt
- 34) Att kunna göra ett bra jobb utan att behöva ta ansvaret för andra
- 35) Att få planera och genomföra mitt arbete utan andras inblandning
- 36) Att jag får stora möjligheter att nå en hög social ställning
- 37) Att den fysiska miljön är bra, t.ex. bullerfritt och bra lokaler
- 38) Att man känner sig uppskattad av både chef och arbetskamrater
- 39) Att jag har en trygg anställning med regelbunden inkomst
- 40) Att min familj och mina vänner värderar mitt arbete högt

Faktaruta

Resursplattformen att... skall inspirera, koordinera, stödja och genomföra insatser som på kort och lång sikt bidrar till att göra tillverkningsföretagen i Dalarna attraktiva och minskar deras rekryteringsproblem för att säkra en långsiktig tillväxt. Visionen är att Dalarna och dess företag ska bli nationellt och internationellt uppmärksammat för en medveten utveckling för ett attraktivt arbetsliv i en attraktiv livsmiljö. I att... -plattformen ingår ett femtontal personer från bl.a. Högskolan Dalarna, Arbetslivsinstitutet och IUC Dalarna AB. att... finansieras av EU Mål 1 och 2, Arbetslivsinstitutet, Länsstyrelsen, Länsarbetsnämnden, Högskolan Dalarna samt medverkande företag och organisationer.

Högskolan Dalarna • 781 88 Borlänge • tel 023/77 86 68 • fax 023/77 86 01 • www.du.se/att • infoatt@du.se

Hans Lundkvist
projektledare
hans@stegvis.com
023/77 86 63
070/554 92 68

Bengt Pontén
Högskolan Dalarna
bpo@du.se
023/77 86 62
070/374 47 63